

NGHIÊN CỨU KẾ TOÁN XANH TRONG GIAI ĐOẠN 2014-2023

TS. Hoàng Khánh Vân

Trường Đại học Lao động - Xã hội

Vanhk212@yahoo.com

Tóm tắt: Trong thời đại ngày nay, khi môi trường đang phải đối mặt với những thách thức nghiêm trọng, khái niệm về kế toán xanh đã nổi lên như một giải pháp không chỉ giúp doanh nghiệp quản lý tài chính hiệu quả mà còn đóng góp tích cực vào sự phát triển bền vững. Kế toán xanh không chỉ là một công cụ hỗ trợ trong quá trình quản lý kế toán mà còn là một triển khai của tư duy môi trường trong doanh nghiệp. Kế toán xanh được coi là một công cụ quan trọng liên quan đến các khía cạnh ảnh hưởng của môi trường tự nhiên đối với nền kinh tế. Mục đích của nghiên cứu này là hệ thống hóa các nghiên cứu trước đây về kế toán xanh trên các phương diện: số lượng các nghiên cứu về kế toán xanh trong khoảng thời gian từ năm 2014 đến 2023; các chủ đề chính được nghiên cứu liên quan đến kế toán xanh là gì... Số liệu nghiên cứu được thu thập và phân tích từ dữ liệu OpenAlex với 655 bài viết cho từ khóa “Kế toán xanh” được lọc ở dạng tóm tắt. Kết quả cho thấy, các nghiên cứu về kế toán xanh trong 10 năm qua đang là đề tài được nhiều người quan tâm và tìm hiểu.

Từ khóa: Kế toán xanh, tổng quan, nghiên cứu có hệ thống

RESEARCH ON GREEN ACCOUNTING FROM 2014 TO 2023

Abstract: In the current age, amidst environmental challenges, Green Accounting has surfaced as a viable solution for businesses to efficiently handle their finances while also making a positive impact on sustainable development. Green accounting serves as a valuable support tool for accounting management and also embodies the integration of environmental considerations into business practices. It is recognized as a crucial instrument in addressing the impact of the natural environment on the economy. The objective of this investigation is to organize prior studies on green accounting by examining: the quantity of research conducted on green accounting from 2014 to 2023; and the primary topics investigated in relation to Green Accounting, etc. Data from OpenAlex was gathered and examined, focusing on 655 articles related to the keyword “Green Accounting.” The findings indicate a significant interest and engagement in research on green accounting over the last decade.

Keywords: Green accounting, overview, systematic research

Mã bài báo: JHS - 171

Ngày nhận bài sửa: 05/01/2024

Ngày nhận bài: 10/12/2023

Ngày duyệt đăng: 20/1/2024

Ngày nhận phản biện: 23/12/2023

1. Giới thiệu

Phát triển bền vững đang trở thành xu hướng chung trên toàn cầu và thế giới đang hướng đến những hoạt động “xanh hóa” như: tăng trưởng xanh, trái phiếu xanh, kế toán xanh. Theo các nghiên cứu trên thế giới, kế toán xanh được coi là một công cụ quan trọng liên quan đến các khía cạnh ảnh hưởng của môi trường tự nhiên đối với nền kinh tế và được xem là hướng chuyển đổi theo phương thức phát triển bền vững, hướng tới phát triển nền kinh tế xanh. Kế toán xanh mang lại nhiều lợi ích cho các doanh nghiệp và nền kinh tế nói chung. Bao gồm: kế toán xanh giúp cung cấp thông tin, kiểm tra lợi nhuận, doanh thu và chi phí môi trường của doanh nghiệp để từ đó nhà quản trị đưa ra các quyết định sản xuất kinh doanh. Áp dụng kế toán xanh sẽ giúp nâng cao uy tín, nâng cao năng lực cạnh tranh của doanh nghiệp. Kế toán xanh sẽ giúp cung cấp thông tin chính xác, đầy đủ và toàn diện hơn để đo lường quá trình thực hiện, từ đó cải thiện hình ảnh của doanh nghiệp với các bên liên quan, giúp doanh nghiệp cải thiện quan hệ với chủ nợ, ngân hàng, cổ đông, khách hàng... do đáp ứng được các tiêu chuẩn môi trường quốc tế, tạo được lợi thế thương mại, nâng cao uy tín trong cộng đồng nhờ phát triển hình ảnh “xanh”. Áp dụng kế toán xanh giúp giảm giá thành sản xuất. Nếu thực hiện tốt kế toán xanh, doanh nghiệp sẽ hạn chế được yếu tố đầu vào như nguyên vật liệu, năng lượng, nhân công bị tiêu hao trong quá trình tạo ra ô nhiễm, làm tăng hiệu quả sử dụng tài nguyên, tăng lợi thế cạnh tranh do giảm được giá thành sản xuất. Việc thực hiện tốt kế toán xanh giúp nhà quản trị có thể đưa ra những quyết định quan trọng như giảm chi phí sản xuất, tăng năng suất, đầu tư máy móc thiết bị để sản xuất tốt hơn, sạch hơn, đem lại những sản phẩm có chất lượng, dẫn đến làm giảm giá thành. Điều này sẽ giúp doanh nghiệp có lợi thế cạnh tranh về giá bán và lợi nhuận cao hơn, giảm được các vấn đề về mặt pháp lý. Kế toán xanh còn giúp cải tiến hệ thống hạch toán hiện có nhờ vào việc tổ chức hệ thống thông tin kế toán khoa học hơn và gắn kết được luồng thông tin của các hoạt động từ các bộ phận của doanh nghiệp. Kế toán xanh giúp cung cấp cho kế toán lường trước các tác động của môi trường, một số yếu tố có thể gây ra cho một doanh nghiệp hoặc tổ chức, từ đó giúp các nhà quản trị doanh nghiệp và các nhà làm chính sách có cách thức đối phó và giải quyết hợp lý. Điều này cũng sẽ giúp giảm các rủi ro về môi trường cũng như rủi ro về sức khỏe cộng đồng, đồng thời cải thiện công tác kế toán quản trị và tài chính

môi trường ở phạm vi doanh nghiệp. Kế toán xanh góp phần tìm kiếm và cung cấp các thông tin quan trọng và cần thiết về các chi phí và doanh thu có liên quan đến môi trường; hướng dẫn các doanh nghiệp, các chủ dự án trong các quyết định kinh tế, khuyến khích họ nỗ lực trong việc sử dụng tài nguyên, kể cả tài nguyên thiên nhiên do con người tạo ra một cách có hiệu quả và hạn chế tối đa sự hủy hoại môi trường, hạn chế rác thải và sự ô nhiễm, thay đổi các hành vi đối xử với môi trường sống. Với những lợi ích to lớn đó, việc phát triển và ứng dụng kế toán xanh trở thành nhu cầu tất yếu đối với các quốc gia, trong đó có Việt Nam. Kế toán xanh được coi là một công cụ quan trọng liên quan đến các khía cạnh ảnh hưởng của môi trường tự nhiên đối với nền kinh tế và được xem là hướng chuyển đổi theo phương thức phát triển bền vững.

Chính vì vậy, nghiên cứu này giúp người đọc có thể nắm bắt được sự phát triển và chất lượng thông tin của các nghiên cứu về kế toán xanh thông qua số lượng các nghiên cứu trong 10 năm trở lại đây, các chủ đề nghiên cứu chính liên quan đến kế toán xanh. Đồng thời, giúp các nhà nghiên cứu trong tương lai có thể biết được xu hướng của chủ đề này theo thời gian.

2. Bản chất kế toán xanh

Theo Wikipedia, kế toán xanh là phương thức kế toán đưa các yếu tố chi phí môi trường vào kết quả tài chính trong hoạt động của doanh nghiệp. Mục đích chính của kế toán xanh là giúp các doanh nghiệp hiểu và quản lý mối quan hệ có qua có lại giữa các mục tiêu kinh tế truyền thống và các mục tiêu môi trường, hướng đến sự phát triển bền vững. Như vậy, có thể hiểu kế toán xanh là một hệ thống kế toán hiện đại và toàn diện nhằm ghi chép, tổng hợp và lập báo cáo cho một tổ chức, để phản ánh đầy đủ các nội dung về tài sản, nợ phải trả, vốn đầu tư, nguồn thu và các khoản chi cho môi trường xanh của quốc gia.

Năm 2014, Liên hợp quốc đã triển khai chương trình ứng dụng “Hệ thống kế toán về kinh tế và môi trường” hay còn gọi là kế toán xanh. Kế toán xanh được coi là một công cụ quan trọng liên quan đến các khía cạnh ảnh hưởng của môi trường tự nhiên đối với nền kinh tế và được xem là bước chuyển đổi theo phương thức phát triển bền vững, hướng tới phát triển nền kinh tế xanh.

Mục tiêu của kế toán xanh là trình bày các thông tin về kế toán tài chính, thông tin về kế toán xã hội và thông tin về kế toán môi trường. Các thông tin kế toán này được trình bày một cách tích hợp trong một báo cáo

kế toán xanh. Từ đó, các bên liên quan có thể sử dụng nó trong việc định giá và ra quyết định đầu tư về mặt kinh tế, quản lý và các vấn đề khác. Cụ thể nhà quản trị doanh nghiệp, cổ đông, chủ nợ, khách hàng, người tiêu dùng, nhân viên, chính phủ.... có thể đánh giá đầy đủ về tình hình tài chính và hiệu quả kinh doanh, rủi ro doanh nghiệp, triển vọng tăng trưởng kinh doanh và hiệu quả hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp, lợi nhuận cũng như sự bền vững của doanh nghiệp trước khi đưa ra quyết định kinh doanh cuối cùng. Ngoài ra, các bên liên quan có thể biết các thông tin kế toán về việc doanh nghiệp có trách nhiệm với xã hội và môi trường hay không. Đây là điều kiện tiên quyết quyết định tính phát triển bền vững và lợi nhuận của doanh nghiệp trong dài hạn.

Như vậy, kế toán xanh và báo cáo thông tin kế toán xanh bên cạnh vai trò quan trọng và mang tính chiến lược đối với các bên trong việc định giá và ra quyết định kinh tế và phi kinh tế, còn đóng vai trò quan trọng đối với ban quản lý và nhân viên trong việc đánh giá hiệu quả hoạt động và ra quyết định quản lý và thực hiện các hoạt động hành động để khuyến khích các tập đoàn phát triển về hiệu suất và giá trị. Thông tin kế toán xanh còn đóng vai trò quan trọng trong việc xác định chính sách của chính phủ và các bên khác, đồng thời là “ngôn ngữ giao tiếp” hiệu quả để giáo dục và nâng cao nhận thức của ban quản lý và các bên liên quan về tầm quan trọng của việc quan tâm đến trách nhiệm xã hội và môi trường đối với cộng đồng và môi trường.

3. Đặc điểm định tính của thông tin kế toán xanh

Thông tin kế toán xanh cũng phải đáp ứng các đặc điểm định tính sau, cụ thể là:

Người sử dụng thông tin kế toán là các bên liên quan, cụ thể là ban quản lý, cổ đông, nhà đầu tư hoặc chủ sở hữu, chủ nợ, nhà cung cấp, người tiêu dùng, người lao động, chính phủ và cộng đồng rộng lớn hơn, những người có lợi ích trực tiếp hoặc gián tiếp với doanh nghiệp.

Các ràng buộc về thông tin kế toán xanh là sự so sánh giữa chi phí - lợi ích, chi phí và công sức, tính trọng yếu của thông tin được trình bày và việc công bố thông tin kế toán định lượng và định tính tích hợp.

Yêu cầu cụ thể và phổ biến mà người sử dụng thông tin kế toán cần có là thông tin kế toán trình bày cho người sử dụng phải dễ hiểu và hữu ích trong việc đánh giá và ra quyết định kinh tế và phi kinh tế. Các tiêu chí hoặc yêu cầu chính trong việc trình bày thông tin kế toán xanh là: 1) được tích hợp và có trách nhiệm giải trình, cụ thể là

thông tin kế toán được trình bày trong báo cáo kế toán xanh phải tính đến, tích hợp và tính đến tất cả các thông tin kế toán tài chính, xã hội và môi trường tích hợp trong một gói báo cáo; 2) có liên quan, nghĩa là thông tin được trình bày phải phù hợp với nhu cầu của người dùng trong việc đánh giá và ra quyết định. Vì vậy, các thông tin kế toán trình bày phải có giá trị phản hồi, giá trị tiên đoán, được trình bày đúng thời hạn; 3) đáng tin cậy, cụ thể là thông tin kế toán được trình bày phải đáng tin cậy hoặc đáng tin cậy đến mức đáng tin cậy và hữu ích cho người sử dụng trong việc đánh giá và ra quyết định về các điều kiện kinh tế và phi kinh tế. Vì lý do này, thông tin kế toán được trình bày phải có thể kiểm chứng, hợp lệ, chính xác và trung lập; 4) minh bạch, cụ thể là thông tin kế toán phải được trình bày minh bạch, trung thực; và 5) khả năng so sánh, nghĩa là thông tin kế toán được trình bày có khả năng so sánh giữa các kỳ và được trình bày nhất quán theo từng thời kỳ.

Ngoài việc đáp ứng các đặc điểm định tính nêu trên, còn có ba đặc điểm định tính cụ thể của thông tin kế toán xanh rất hữu ích trong việc đánh giá và ra quyết định của người dùng. Đầu tiên, trách nhiệm giải trình, cụ thể là thông tin kế toán được trình bày có tính đến tất cả các khía cạnh thông tin của đơn vị, đặc biệt là thông tin liên quan đến trách nhiệm kinh tế, xã hội và môi trường của đơn vị và chi phí - lợi ích của các tác động. Thứ hai, tính tích hợp và toàn diện của thông tin kế toán được trình bày là kết quả của sự tích hợp giữa thông tin kế toán tài chính với thông tin kế toán xã hội và môi trường được trình bày một cách toàn diện trong một gói báo cáo kế toán. Thứ ba, minh bạch là thông tin kế toán tổng hợp phải được trình bày trung thực, trách nhiệm, minh bạch để không gây nhầm lẫn cho các bên trong việc đánh giá, đánh giá và đưa ra các quyết định kinh tế và phi kinh tế.

4. Phương pháp nghiên cứu

Tác giả tổng hợp các tài liệu tổng quan đã được công bố trước đây liên quan đến kế toán xanh từ nguồn dữ liệu trên OpenAlex. Các nghiên cứu về tổng quan sẽ nhằm giải thích tính cấp thiết của nghiên cứu và chỉ ra những khoảng trống trong nghiên cứu.

Tác giả sử dụng từ khóa “Kế toán xanh” được lọc trong tóm tắt của cơ sở dữ liệu OpenAlex. Kết quả có 655 bài viết liên quan trong danh mục lựa chọn. Dữ liệu thu thập được nhằm sử dụng để phân tích và trả lời các câu hỏi nghiên cứu sau:

Q1: Số lượng các nghiên cứu về kế toán xanh từ năm 2014 đến tháng 12 năm 2023

Q2: Số lượng trích dẫn trong các ấn phẩm về kế toán xanh và các chủ đề chính được nghiên cứu liên quan đến kế toán xanh.

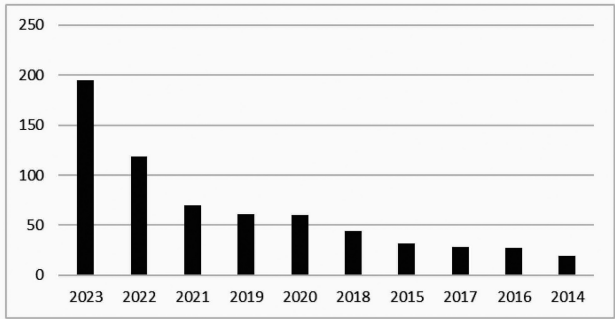
Q3: Tác giả nào có nhiều bài viết về kế toán xanh

5. Kết quả nghiên cứu

5.1. Số lượng các nghiên cứu về kế toán xanh từ năm 2014 đến tháng 12 năm 2023

Từ năm 2014-2023, tác giả tìm kiếm trong dữ liệu OpenAlex ở dạng tóm tắt thì có 655 bài viết về kế toán xanh được lập chỉ mục. Nhóm tác giả chỉ lựa chọn các nghiên cứu và các bài báo. Trung bình có 65,6 bài được xuất bản mỗi năm. Điều đó cho thấy vấn đề về kế toán xanh đang là mối quan tâm của các nhà nghiên cứu hiện nay.

Hình 1. Số lượng nghiên cứu về kế toán xanh qua các năm

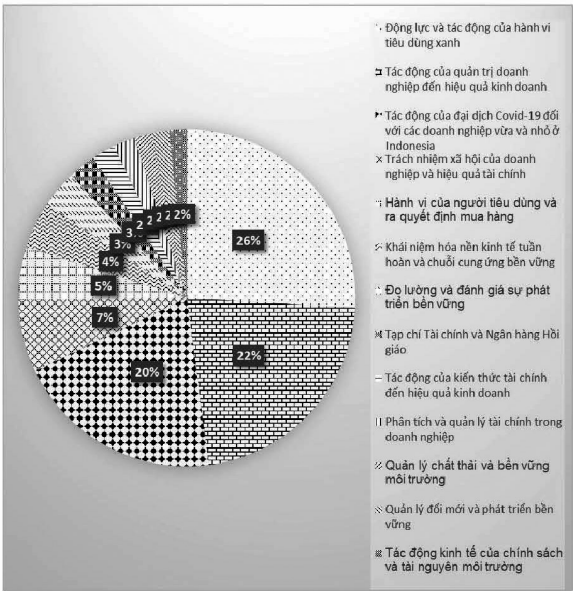
Nguồn: Tác giả tổng hợp

5.2. Các chủ đề nghiên cứu chính liên quan đến kế toán xanh

Trong vòng 10 năm từ năm 2014-2023, tác giả thấy được các chủ đề nghiên cứu chính liên quan đến kế toán xanh được nghiên cứu trên thế giới. Bao gồm: nghiên cứu về động lực và tác động về hành vi tiêu dùng danh với 138 bài viết; nghiên cứu về tác động của quản trị doanh nghiệp đến hiệu quả kinh doanh với 117 bài viết; nghiên cứu về tác động của đại dịch Covid-19 đối với các doanh nghiệp vừa và nhỏ ở Indonesia với 106 bài viết; nghiên

cứu về trách nhiệm xã hội của doanh nghiệp và hiệu quả tài chính với 37 bài viết. Ngoài ra, còn rất nhiều các nghiên cứu về các chủ đề như hành vi của người tiêu dùng và quyết định mua hàng, khái niệm nền kinh tế tuần hoàn và chuỗi cung ứng bền vững, đo lường và đánh giá sự phát triển bền vững, quản lý chất thải và môi trường bền vững, quản lý đổi mới và phát triển bền vững, tác động kinh tế của các chính sách và tài nguyên môi trường... Các chủ đề nghiên cứu liên quan đến kế toán xanh được khái quát bằng hình 2 sau đây:

Hình 2. Số lượng nghiên cứu về các chủ đề chính liên quan đến kế toán xanh

Nguồn: Tác giả tổng hợp

5.3. Thống kê về tác giả có ảnh hưởng nhất trong nghiên cứu về kế toán xanh

Để đánh giá các tác giả có ảnh hưởng nhất trong nghiên cứu về kế toán xanh, tác giả đã xem xét số trích dẫn của bài báo. Bảng 1 cho thấy số lượng trích dẫn trong bài viết của nhóm tác giả Luc Hen, Chantal Block, Juan JosĂa Cabello Eras, A. Sagastume-GutiĂarez, D. Garcia-Lorenzo, Candy Chamorro GonzĂlez, Ketty Herrera Mendoza, Dries Haeseldonckx, Carlo Vandecasteele

(2018) “Sự phát triển của “Sản xuất sạch” khái niệm và thực tiễn” có số lượt trích dẫn nhiều nhất 181 lượt, tiếp theo là Izzhak D. Paul, G.P. Bhole, Jaydip Chaudhari (2014), “Đánh giá về sản xuất xanh: Tầm quan trọng, phương pháp luận và ứng dụng của nó” với 122 lượt trích dẫn. Grace Tianna Solovida, Hengky Latan (2017) “Liên kết chiến lược môi trường với hiệu quả hoạt động môi trường” có số lượt trích dẫn là 86 lượt. Các bài còn lại đã đều được trích dẫn hơn 20 lần.

Bảng 1. Tần suất trích dẫn cao nhất theo tài liệu

STT	Tài liệu	Số lượt trích dẫn
1	Luc Hen, Chantal Block, Juan JosĂa Cabello Eras, A. Sagastume-GutiĂarez, D. Garcia-Lorenzo, Candy Chamorro GonzĂlez, Ketty Herrera Mendoza, Dries Haeseldonckx, Carlo Vandecasteele (2018)	181
2	Izzhak D. Paul, G.P. Bhole, Jaydip Chaudhari (2014)	122
3	Grace Tianna Solovida, Hengky Latan (2017)	86
4	Edward B. Babier (2019)	79
5	Bablu Kumar Dhar, Sabrina Maria Sarkar, Foster Kofi Ayithey (2021)	58
6	Mohammad Mahdi Rounaghi (2019)	42
7	Jui-Che Tu, Hsieh-Shan Huang (2015)	38
8	Haruna Maama, Kingsley , Opoku Appiah (2019)	27
9	Hao li, Liu liu, Xingcai Liu, Xiuping Li, Zongxue Xu (2019)	23

Nguồn: Tác giả tổng hợp

6. Kết luận

Với sự phát triển của nền kinh tế hội nhập, xu thế tăng trưởng xanh, kinh tế xanh trên toàn cầu và kế toán xanh đang ngày càng phổ biến ở các quốc gia. Kế toán xanh cũng trở thành đề tài nghiên cứu của các học giả trên thế giới trong đó chú trọng nhiều đến kế toán môi trường. Yêu cầu phát triển bền vững, hạn chế, giảm thiểu các tác động của môi trường đã khiến cho kế toán xanh trở thành mối quan tâm của các nhà làm chính sách, nhà quản trị doanh nghiệp, nhà nghiên cứu và cả người dân, góp phần tạo sự ổn định, bền vững cho nguồn lực môi trường, xã hội phát triển gắn với sự phát triển

bền vững của chính doanh nghiệp. Trong nghiên cứu này, tác giả đã thực hiện đánh giá có hệ thống về các nghiên cứu kế toán xanh được lập chỉ mục trong cơ sở dữ liệu OpenAlex. Các nghiên cứu này được công bố trong 10 năm gần đây từ 2014 đến 2023 nhằm cung cấp thông tin chi tiết về số lượng công bố, các chủ đề nghiên cứu chính và các tổ chức công bố các nghiên cứu về kế toán xanh. Kết quả nghiên cứu đã đóng góp cơ sở lý luận chung, làm cơ sở cho các nghiên cứu tham khảo về kế toán xanh. Dữ liệu được thu thập từ các nguồn phong phú hơn như Scopus cũng là gợi ý cho những nghiên cứu sâu hơn trong tương lai.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Andreas Lako. (2019). Conceptual Framework of Green Accounting, <https://www.researchgate.net>

Bettina Hosdi Hernasdi. (2012). Green Accounting for Corporate Sustainability, Club economics in Miskolc TMP Vol 8., Nr2., pp22-30

Wood, P. J. (1980). Specificity in the interaction of direct dyes with polysaccharides. *Carbohydrate research*, 85(2), 271-287.

<https://vi.wikipedia.org/wiki/Wikipedia>

<https://openalex.org/>